

Eduskunnan puolustusvaliokunta

Asia 1: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Asia 2: VNS 1/2023 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024—2027

Teema: Henkilöstön asema

1. Lausunnon antaja

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (jäljempänä: SRTL) on suomalaisten sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan osallistuneiden henkilöiden etujärjestö sekä kriisinhallinnan kokemusasiantuntija. Suomalaisia on vuodesta 1956 osallistunut eri rauhanturvaamis- ja kriisinhallintaoperaatioihin noin 50 000 henkilöä. 50 henkilöä on noissa tehtävissä menehtynyt ja 200-300 saanut pysyviä vammoja. Tutkimusten mukaan noin 10%:lla ilmenee operaatiotaustaisia psyykkisiä häiriöitä tai stressireaktioita ja jopa 30%:lla oli operaation aikana jokin tapahtuma, joka on vaikuttanut hyvinvointiin myöhemmässä elämässä. Kriisinhallintaveteraanit ovat palvellessaan toteuttaneet Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja Puolustusvoimien neljättä päätehtävää. SRTL edustaa maamme kaikkia veteraaneja kansainvälisissä veteraanijärjestöissä.

SRTL kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa ja pyydettyä toteaa kunnioittavasti seuraavaa:

2. Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024 (HE 41/2023 vp)

SRTL katsoo, että talousarvioesityksessä on taloudelliset realiteetit huomioiden arvioitu hyvin vallitsevaa turvallisuusympäristön tilaa ja Suomen muuttunutta puolustuspoliittista asemaa.

Muutosten vaikutus puolustusvoimien henkilöstön kuormitukseen, riskien kasvuun ja rekrytointiin sekä valtion osoittamaan veteraanitukeen jää sen sijaan vähemmälle huomiolle.

SRTL kantaa erityistä huolta vaativissa kriisinhallintaoperaatioissa palvelevien palvelussuhteiden ehdoista. Niitä tulee edelleen seurata tarkasti. Muutoksia on kyettävä tekemään tilanteen muuttumisen myötä nopeasti.

Tarkastellessaan talousarvioesitystä kriisinhallintaveteraanien näkökulmasta on SRTL pettynyt.

Hallitus on hallitusohjelmassaan luvannut saattaa Suomen kriisinhallintaveteraanien tukitoimet vastaamaan muiden Pohjoismaiden järjestelyjä. Nykyisiä kriisinhallintaveteraanien tukijärjestelyjä luvataan vahvistaa kokoamalla olemassa olevat palvelut yhden luukun periaatteella yhteen (ns. kansallinen kriisinhallintaveteraanikeskus). Myös lakia tapaturman ja palvelussairaudesta kriisinhallintatehtävässä luvataan muuttaa siten, että se mahdollistaa nykyistä paremmin hoidon saannin myös traumaperäisissä stressihäiriöissä (PTSD).

SRTL tunnistaa edellä mainitun linjauksen konkretisoinnin vaativan huolellista valmistelua varsinkin, kun se edellyttäneen lainsäädännöllisiä toimenpiteitä.

SRTL pitää kuitenkin valitettavana, että vuoden 2024 talousarvioesityksessä *ei ole luotu edellytyksiä aloittaa edellä mainittuja, toimenpiteitä hallitusohjelmassa mainittujen kehittämishankkeiden käynnistämiseksi ja että siinä on jopa heikennetty mahdollisuuksia pääosin vapaaehtoisvoimin toteutettavaan suomalaisten kriisinhallintaveteraanien toimintakyvyn palauttamiseen ja ylläpitämiseen.*

Suomalaisten sotilaiden osallistuminen kriisinhallintaoperaatioihin ja todennäköisesti myös liittoutumisen edellyttämiin muihin operaatioihin perustunee pääosin vapaaehtoisuuteen. Jotta valtio pystyisi varmistamaan näissä operaatioissa määrältään ja laadultaan riittävän henkilöstön, on heille tyydyttävien palvelussuhteen ehtojen lisäksi kyettävä varmistamaan riittävä veteraaniturva.

Näiden ”operaatiioveteraanien” tukitoimet tulisi sisällyttää sotiemme veteraanien tapaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan (PL 33). Vuoden 2024 talousarvioesityksessä siinä osoitetaan sotiemme veteraanien tukemiseen vielä yhteensä 133.7 M€. Tästä summasta kohdistuu noin 2000 rintamaveteraanien kuntoukseen noin 10 M€.

Kriisinhallintaveteraanien vertaistuen järjestelyihin Suomen Rauhanurvaajaliitto on STEA:n kautta saanut viime vuosina tukea noin 110 000 € vuodessa. Tämän tuen avulla Rauhanurvaajaliitto on kyennyt palkkaamaan vertaistukitoimintaa suunnittelevan ja koordinoivan henkilön ja ylläpitämään auttavasti 24/7/365 kriisipäivystystä. Vuodelle 2024 SRTL on hakenut STEA:lta 160 000€.

Puhelinpäivystäjinä toimivan ja vertaistukea tarjoavan henkilöstön asianmukainen koulutus, kalustokustannukset, kriisinhallintaveteraanien kuntoutustoiminta ja kaikkia uuden ajan veteraaneja palvelevan tukiverkon rakentaminen on rahoitettu pääosin säätiövaroin ja toteutettu vapaaehtoisvoimin. *Vuosina 2021-2023 myös Puolustusministeriö on osoittanut edellä mainittuun toimintaan maanpuolustusjärjestöjen tukemiseen tarkoitettua valtionavustusta, joka vuonna*

2023 oli 200 000 €. Kyseinen avustus on mahdollistanut kriisinhallintaveteraaneille kohdennetun tuen järjestämisen tyydyttävällä tavalla.

Vuoden 2024 talousarvioesityksessä (27.10.2023 maanpuolustusjärjestöjen tukeminen) todetaan, että *kyseistä määrärahaa voisi edelleen käyttää myös sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin. Määrärahan mitoituksessa on kuitenkin todettu, että juuri tästä toiminnasta vähennetään 200 000 €.*

Tästä kaikesta muodostuu käsitys, että vaikka talousarvioesityksen perusteluissa nähdään puolustushallinnon osalta hyvin toimintaympäristön muutokset, niiden *pidempiaikaisiin vaikutuksiin ei olla valmiita varautumaan.*

Vuonna 2022 valmistuneessa laajassa tutkimuksessa havaittiin, että oikea-aikainen ja oikean laatuinen tuki kriisinhallintaveteraaneille ja läheisille on ollut vuosikymmeniä puutteellista. Tutkimuksessa korostui puutteellinen tiedotus tukijärjestelmästä ja se, että tuen tarvetta on erityisesti useiden operaatioiden veteraaneilla ja varsinkin Balkanilla ja Afganistanissa palvelleilla veteraaneilla. Suomen Rauhanturvaajaliitto tunnistaa myös, että käynnissä olevien sotien (Ukraina ja Lähi-itä) vaikutukset alueilla palveleviin suomalaisiin ovat lisänneet ja *tulevat lisäämään tarvetta ammattitaitoihin tukitoimiin.*

Suomella ei ole varaa toistaa 1939-1945 sotien veteraanien huonoa integroimista takaisin yhteiskuntaan hengenvaarallisten ja psyykkisesti kuormittavien tapahtumien jälkeen. Ilman riittävää psykososiaalisen ja fyysisen tuen tarjoamista traumaattiset kokemukset voivat heijastua kriisinhallintaveteraanien läheisiin ja tulla yhteiskunnalle huomattavasti kalliimmaksi, kuin niiden välitön tarpeiden mukainen hoito. Merkittävä osa-alue on näin ollen myös operaatioissa olevien läheisten tukeminen ennen operaatiota, sen aikana ja operaation jälkeen.

Rahoituksen vaje, ennustamattomuus ja epävarmuus ovat toiminnan toteuttamisen kannalta merkittäviä. Tulevaisuuteen siltaa rakentava säännöllinen valtion tuki olisi siis ensiarvoisen tärkeätä. Jo nykyisen järjestelmän ylläpito edellyttäisi Rauhanturvaajaliitolle osoitettavaa, noin 300 000 € vuosittaista määrärahaa.

Vallitsevassa tilanteessa *olisi pikaisesti laadittava kansallinen veteraaniohjelma, joka sisältäisi määrittelyt eri veteraaniryhmille (sotaveteraanit, kriisinhallinta- tai operaativeteraanit, siviiliveteraanit) ja suositukset tarvittaviin lakimuutoksiin. Liiton mielestä nykyisiä sotaveteraaneja koskevia lakeja muokkaamalla voitaisiin säätää laki kriisinhallintaveteraanien tukemisesta.*

Kriisinhallintaveteraanien ja kaikkien Suomen valtion palveluksessa olleiden veteraanien tukijärjestelmää on vahvistettava *kestämään tulevaisuuden haasteet.* Se perustuu puolustushallinnon, Valtiokonttorin, STM:n, hyvinvointialueiden ja vapaaehtoisuuskentän kiinteään yhteistoimintaan. *Järjestelmän ylläpito*

yhteisyrityksenä ei ole kallista, mutta toimiessaan se säästää yhteiskunnan voimavaroja. Tavoitteena pitäisi olla lakiin perustuvan Kansallisen veteraanikeskuksen perustaminen vuoteen 2026 mennessä. Sen perustaminen ja ylläpito edellyttäisi noin kahden miljoonan euron määrärahan osoittamista STM:n pääluokasta.

Suomen Rauhanturvaajaliitto on valmis kantamaan oman vastuunsa tukijärjestelmän vahvistamisesta. Liiton voimavarat eivät siihen kuitenkaan yksin riitä. Valtion säännöllinen ja luotettava tuki vahvistaisi sekä veteraanien, että järjestökentän luottamusta puolustamaansa yhteiskuntaan.

SRTL toivoo, että hallitusohjelmaa alettaisiin myös veteraanikirjauksen osalta toteuttamaan käytännön toimenpiteiden tasolla.

3. Lausunto VNS 1/2023 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2024—2027

SRTL:n mielestä selonteossa on puolustusmenojen osalta realistisesti nähty toimintaympäristön muuttumisen edellyttämä korotuspaine. Henkilöstön määrään ja palvelussuhteen ehtoihin liittyvä muutosaine arvioidaan varsin maltilliseksi. Rauhanturvaajaliiton mielestä tulevaisuuden kriisinhallintatehtävät ja toisaalta liittoutumisen aiheuttamat velvoitteet voivat heijastua henkilöstökustannuksiin arvioitua voimakkaammin.

Suomen tärkein voimavara uudessa puolustuspoliittisessa tilanteessamme on hyvin koulutettu ja motivoitunut henkilöstö. Mitä paremmin onnistumme heidän rekrytoinnissaan ja mitä vähemmän heidän tarvitsee olla huolissaan tulevaisuudestaan ja läheisistään, sitä paremmin he kykenevät ajamaan isänmaansa asiaa haasteellisissa tehtävissä.

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry

Jorma Ala-Sankila
Puheenjohtaja